

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Moșincă
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio,
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889
ISSN-L 2734 -6889

Junimiști cahuleni

Dr. Ionel NOVAC

Înființarea societății literare „Junimea” se pierde în negura vremii, nici măcar fondatorii săi (Titu Maiorescu, Vasile Pogor, Iacob Negruzzi, P.P. Carp și Th. Rosetti) necăzând la un numitor comun privind data exactă a înființării acesteia. „La banchetul anual prin care se serba aniversarea înființării Societății „Junimea”, secretarul perpetuu – acela eram eu - avea obiceiul să ție un discurs glumeț, care începea totdeauna cu următoarele cuvinte: „Originea „Junimii” se pierde în noaptea timpurilor”... Mulți membri ai „Junimii” cred că societatea lor datează din toamna anului 1863, însă aceasta nu poate fi, de vreme ce eu, unul din cei cinci fondatori, m'am întors din străinătate în Iași, după săvârșirea studiilor, în seara de 25 Octombrie 1863, iar T. Maiorescu, altul dintre fondatori, pleca, cu o zi înainte din Iași la Berlin, și amândoi ne-am încrucișat în drum la Botoșani, unde petrecurăm noaptea în același han, fără să ne facem cunoștința și fără măcar să ne întrevădem”, își începea amintirile sale despre „Junimea” Iacob Negruzzi¹.

„La fiecare banchet de aniversare a înființării societății *Junimea*, d. Iacob Negruți avea specialitatea ca să stabilească în mod exact data întemeierii Junimei și totuși în curs de vre'o 14 ani nu a reușit complet să o stabilească! De ce? Fiindcă îndată ce oratorul - bine înțeles într'un discurs umoristic - determina o dată oarecare, o droaie de întrerupători, vociferând, îi aruncau cele mai energice desmințiri. Oratorul obosit și dominat de un tumult asurzitor, era nevoit să se așeze și să renunțe la restul cuvântărei. Atunci, ca un mijloc de conciliare, se scula d. Vasile Pogor și striga: „Domnilor nu vă mai certați degiaba, de la data înființării societății noastre, căci părerile sunt așa de împărțite încât pentru o societate atât de disciplinată ca a noastră (la cuvântul disciplinat, un ura! colosal ieșea din piepturile tuturor) acest lucru este mărul de discordie; de aceea eu propun să votați următoarea dată asupra căreia cred că avem să convenim cu toții... Să convenim, domnilor, că originile *Junimei* se perd în noaptea timpurilor...”, notează și celălalt important memorialist al „Junimii”, George Panu².

Totuși, anul 1863 este considerat de către mulți cercetători drept anul fondării Societății „Junimea” de la Iași. Un document redactat mai târziu, păstrat în original în Arhiva Muzeului Literaturii Române din Iași, cu sediul central în Casele lui Vasile Pogor, unde s-au ținut o mare parte din ședințele societății, atestă ca dată 19 octombrie 1863³.

¹ Iacob Negruzzi, Amintiri din „Junimea”, Editura „Cartea Românească”, București, 1943

² G. Panu, Amintiri de la „Junimea” din Iași, Editura Remus Cioflec, 1942

³ Constantin Parascan, Eminescu și Creangă la Junimea, Editura Timpul, Iași, 2002

Oricare ar fi data înființării Societății „Junimea”, aceasta rămâne ca cea mai importantă grupare ideologică și culturală din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Circulația ideilor junimiste în epocă a fost asigurată de faptul că societatea avea o tipografie proprie, o librărie și că edita, începând cu 1 martie 1867, revista „Convorbiri literare”.

„Preocupările Junimii s-au concretizat în patru direcții de activitate: de educare a publicului prin conferințe, de promovare a unor principii lingvistice care să ducă la unificarea limbii literare, de formare a unor scriitori de valoare și publicarea operelor acestora și de combatere a formelor fără fond, adică a acelor instituții create prin imitația unor modele occidentale pentru care noi nu aveam fond literar”⁴.

La ședințele „Junimii” vor participa nume importante ale culturii și științei românești, iar în paginile revistei vor fi publicate atât articolele lui Titu Maiorescu, cât și operele marilor clasici ai literaturii române (Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, Ion Luca Caragiale ș.a). Între cei care s-au numărat printre membrii Societății „Junimea”, care au participat la ședințe, și-au citit din lucrări sau au publicat în „Convorbiri literare”, se află și trei nume ale căror destine se leagă mai mult sau mai puțin de municipiul de pe Frumoasa, Cahul: Theodor Șerbănescu, Dimitrie Crăciunescu și Vasile Conta.

Theodor Șerbănescu s-a născut la 29 decembrie 1839, la Tecuci. După școala primară din localitate a urmat Academia Mihăileană din Iași, absolvind apoi și Școala Militară (1859), ca șef de promoție. Și-a început cariera militară ca sublocotenent în trupele de geniu, retrăgându-se apoi peste zece ani din armată, cu gradul de căpitan.

Debutul publicistic s-a produs în „Steaua Dunării”, iar cel poetic în „Ateneul Român” (1861). A mai colaborat la „Albina Pindului”, „Convorbiri literare” (care l-a consacrat), „Literatura și arta română”, „Oltul”, „Perseverența”, „Revista contemporană” ș.a. Membru al Societății „Junimea” din 1868.

La 17 septembrie 1876, printr-un decret semnat de Regele Carol I, a fost numit prefect de Cahul. Începând Războiul de Independență (1877-1878), se reîntoarce în armată, participă la luptele de la Plevna și ajunge la gradul de colonel, care îi va permite să îndeplinească, după 1878, funcția de comandant de garnizoană la Brăila și comandant de brigadă la Buzău și Bacău.

În 1893 Theodor Șerbănescu se retrage definitiv din armată, fiind preocupat de literatură, în special de poezie. În 1894 este ales membru corespondent al Academiei Române. A decedat la Brăila, în ziua de 2 iulie 1901.

Productia sa poetică, relativ bogată, a rămas în paginile unor reviste sau în manuscrise (scrisori, albume etc.). Primul volum, „Poesii”, este postum, apărând în 1902. I-au mai apărut volumele „Poesii alese”, editate de E. Lovinescu (1927) și „Poesii”, comentate de I. Petrovici, nepotul poetului, și N. Cartoian (1941)⁵.

Theodor Șerbănescu a devenit membru al Societății „Junimea” în anul 1868. Încă de la început acesta a fost primit cu entuziasm în rândul membrilor societății, ba chiar fiind apreciat de către ideologul „Junimii”, Titu Maiorescu, care susținea că „între cele mai plăcute produceri ale literaturii române sunt și vor rămâne poeziile d-lui Șerbănescu. De la cele dintâi încercări ale d-lui Bolintineanu, care se deosebeau prin aceeași însușire, nu cunoaștem poezii a căror limbă să fi produs auzului aceeași plăcere ca poeziile citatului autor”⁶. Peste câțiva ani, același Maiorescu avea să noteze: „Splendidă seară! Frumoase poezii de Eminescu, o baladă de Gane, poezii drăguțe de Șerbănescu”.

Nici George Panu nu a rămas insensibil față de creațiile poetice ale lui Theodor Șerbănescu, acesta notând următoarele: „Iai tabla de materie a „Convorbirilor” în anii întâi, unde citești o mulțime de poeți. Câți au mai rămas peste 10 sau 15 ani ca poeți? Afară de Șerbănescu, nici unul”⁷. Totuși, potrivit lui Iacob Negruzzi, „poeziile sale dădeau loc la multe discuții, care adeseori făceau pe autor să asude din greu...

⁴ Floarea Necșoiu, Societatea Junimea, în „Independența Română”, 5 octombrie 2016

⁵ Const. Solomon, Theodor Șerbănescu. Contribuții la viața și opera sa, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, Iași, 1943

⁶ Titu Maiorescu, Critice, Editura Minerva, București, 1915

⁷ G. Panu, Op. cit.

Bietul Theodor Șerbănescu! Câte sudori au curs pe uniforma sa de căpitan și maior în vreme ce i se discuta vers cu vers poeziile pe care el le declama cu glas așa de puternic”⁸.

Cu toate acestea, deși astăzi este mai puțin cunoscut sau receptat, istoricii literari îl consideră „printre cei mai citiți și agreați scriitori de sfârșit al secolului al XIX-lea. Titu Maiorescu, singurul martor de epocă al poeziei scrise de Theodor Șerbănescu, îl nominalizează în grupul de cinci autori români notabili ai momentului”⁹.

Dimitrie Crăciunescu s-a născut la 1 martie 1840, în Chișinău, unde a și absolvit Liceul Regional, fiind distins cu medalia de argint. Între 1859 și 1863 a urmat cursurile Universității din Sankt-Petersburg, obținând licența în drept. A urmat aceeași facultate și la Paris, după care s-a întors acasă, unde s-a înscris la biroul tribunalului românesc din Cahul¹⁰.

Ca urmare a activității desfășurate, Dimitrie Crăciunescu a devenit unul din „luceferii” unanim recunoscuți și apropiați ai orașului și județului Cahul, autoritatea ce o avea în mediul populației fiind confirmată și de faptul că în perioada aflării celor trei județe sudice, Cahul, Bolgrad și Ismail, în componența României, acesta a fost deputat de Cahul în parlamentul țării, exercitând, în unii ani, și funcția de prefect al județului¹¹. Din aceste ipostaze a fost prieten cu mulți fruntași ai țării, dintre care Mihail Kogălniceanu îi scria deseori de la moșia sa – Râpi, de la 1870 până după 1878, când județul Cahul a trecut iarăși la Rusia¹².

Apropiat al poetului Theodor Șerbănescu, în perioada în care acesta era perfect al județului și îi trecea adeseori pragul casei, Dimitrie Crăciunescu devine membru al Societății literare „Junimea”, unde se împrietenește cu aproape toți junimiștii (Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Vasile Alecsandri, Ion Luca Caragiale, Iacob Negruzzi ș.a.). Totodată, este un „devotat” al „Convorbirilor literare”, revistă la care colaborează și pe care o susține și o promovează în această parte a Basarabiei.

Elocventă în acest sens este scrisoarea pe care o primește, la 1 ianuarie 1872, de la „secretarul perpetuu” al „Junimei”, Iacob Negruzzi: „Iubite amice, Odată cu felicitările de anul nou, te rogu să-mi faci o îndatorire. Îți trimet o listă de abonamente pentru „Convorbiri literare”. De la 1 Martie c. când începe al șaselea anu al acestui jurnal, vreau să-i dau proporții mai mari: în locu de a apari de două ori pe lună câte două coli, am să scot numai o singură broșură în quarto pe lună de la cinci până la șapte coli, pentru ca materia să nu se tot întrerupă și ca să pot tipări romanuri și în genere articole mai lungi. Prețul abonamentului rămâne însă tot de unu galben (ori 12 fr.) pe anu. Știu că am să trebuiesc a face jertfe materiale mai mari încă decât până acuma, dar nu voi nici decum să încetez cu activitatea mea literară. Deaceea mă adresez la toți amicii mei ca să-mi facă cât se poate de mulți abonați în districtele lor, și credu că amicu ca și pentru mine te va face să te ocupi într-o câțva de această foaie și să-mi trimiți banii abonamentelor strânse cât de curând”.

Dimitrie Crăciunescu s-a stins din viață la 13 martie 1908, la Cahul, unde a fost și înmormântat.

Descendent al unei familii de preoți din zona Neamțului, Vasile Conta s-a născut în Ghindăoani (astăzi în județul Neamț), la 15 noiembrie 1845. Unul dintre primii săi biografi, Octav Minar¹³, susține că acesta ar fi văzut lumina zilei la Cahul, idee la care s-a raliat și publicistul și eseistul Dumitru Păsat¹⁴, dar niciunul nu au reușit să aducă mărturii verosimile în acest sens. Copilăria și-a petrecut-o în satul natal până la vârsta de 9 ani, când se mută cu familia în orașul Țîrgul Neamț, unde urmează și cursurile școlii primare.

⁸ Iacob Negruzzi, Op. cit.

⁹ Lucian Chișu, Theodor Șerbănescu sau poezia devenită filă de istorie literară, în „Ex libris”, Buletin de informare bibliografică, Brăila, 2001

¹⁰ Gh. Bezviconi, Familia Cara Vasile și D.C. Crăciunescu, în „Din trecutul nostru”, august-septembrie 1939

¹¹ Alexandru Manoil, 88&333 copământeni, Cahul-Chișinău, 2016

¹² Gh. Bezviconi, Op. cit.

¹³ Octav Minar, Opere complete, Filozoful Conta, Librăria Școalelor, București, 1910

¹⁴ Dumitru Păsat, Vasile Conta: ispita de a construi un sistem, în „Cahulul literar și artistic”, nr. 5, 2021

După studiile primare la Tg. Neamț (1854-1858), unde se spune că l-ar fi avut coleg pe Ion Creangă, Vasile Conta urmează altele la Academia Mihăileană (Liceul Național) din Iași și la Gimnaziul Central din același oraș. Obține bacalaureatul spre sfârșitul anilor șaiszeci (1868), iar în anul următor începe cursurile facultății de Drept al Universității din Iași, pe care însă le întrerupe după numai un an. Motivul îl reprezintă plecarea în Belgia, la Anvers, cu o bursă de studii oferită de „Societatea pentru încurajarea junimii române la învățătură”. Aici va urma studii comerciale în cadrul Institutului de Comerț din Anvers. După absolvirea Institutului, în 1871, își continuă studiile la Universitatea din Bruxelles, unde obține, după numai un an, titlul de doctor în drept.

La întoarcerea în țară, Vasile Conta va practica avocatura. De asemenea, reușește să obțină (în 1873), prin concurs, Catedra de Drept Civil de la Facultatea de Drept a Universității din Iași, unde va predă până la dispariția sa prematură. În 1879 este ales deputat de Iași și, în ciuda unor legături cu junimiștii, alege să practice activitatea politică în tabăra liberală. În urma acestei opțiuni, la 20 iulie 1880 devine ministru al Instrucțiunii Publice și Cultelor. Pentru că legea învățământului, pe care a dorit să o adopte, era prea îndrăzneată pentru timpul său, după mai puțin de un an de zile este nevoit să-și dea demisia din guvern (10 aprilie 1881).

Pe de altă parte, boala de care suferea încă din fragedă copilărie (tuberculoză) se agravează și îl silește să meargă în Italia pentru tratament. Vasile Conta se stinge din viață la 24 aprilie 1882 și este înmormântat în cimitirul „Eternitatea” din Iași, cu funeralii naționale.

Iată ce scria la moartea acestuia prietenul său, Mihai Eminescu, în ziarul „Timpul” din 25 aprilie 1882: „S-a săvârșit din viață fostul ministru de Culte și instrucțiune publică Vasile Conta (...) În dealmintrelea fondul caracterului lui era blând și inteligența sa caldă; nici nu se putea altfel, căci era originar din ținutul Neamțului, din acea rasă arhiromână de munteni care vorbește și cugetă încă și astăzi precum se scria în secolul al șaptesprezecelea. (...) Conta era un român get-beget și ca atare onest în fundul inimii lui și iubitor de adevăr”¹⁵.

Între anii 1865–1869, pe când era elev în ultimele clase ale Liceului Național din Iași, Vasile Conta și-a petrecut vacanțele la Cahul, unde tatăl său, preotul Grigore Conta, fusese numit protoiereu (1865). La finele acestor vacanțe se simțea atât de bine încât credea că a scăpat definitiv de boala crudă ce-l chinuia.

Conta n-a folosit aceste vacanțe numai în scopul întremării sale fizice, ci, în ciuda tinereții sale, a desfășurat și o remarcabilă activitate culturală. „Kogălniceanu, care era la cuțite cu bătrânul Kara-Vasile, și Vasile Conta sunt figurile cele mai populare la Cahul. Cahulenii își fac o mândrie, că marele filozof român și fost ministru, Vasile Conta, s-a jucat pe ulițele Cahulului și că și-a petrecut o parte din copilărie printre dânșii. Îl țin minte mulți... când juca teatru în grădina lui Zuliano! Dar nu știu altceva despre el decât că a ajuns mare om în țară și că a fost ministru!... Despre cealaltă calitate, care, într-adevăr, i-a asigurat un loc printre nemuritorii neamului nostru... habar n-au”¹⁶.

Despre pasiunea lui Vasile Conta pentru teatru în perioada cahuleană își va aminti, peste ani, sora sa, Ana Conta-Kernbach: „Rămas cu patima teatrului, organizează și joacă teatru de societate. Tot repertoriul acestor vremuri îl trece prin mâini: Alecsandri, Millo, C. Negruzzi. Dânsul era și regizorul și actorul de forță. Juca pe Cucoana Chirița, pe Baba Hârca, pe Pălimarul din „Florin și Florica” etc. Cânta frumos, improviza cupletele de actualitate, le făcea și muzica. O melodie drăguță a lui, pe care și-o amintește soră-mea, am scris-o și am dat-o dlui Humpel. O dramă originală, care avea să se joace în Cahul, a rămas în păstrarea colegului Camil Ressu. Cine va fi găsit-o?”¹⁷.

De asemenea, rătăcind prin localitățile de pe malul Prutului, îndrăgostitul de folclor Vasile Conta va elabora o culegere de poezii populare de pe meleagurile cahulene, intitulată „Cântece basarabene”, pe care o va transmite spre lectură și lui Mihai Eminescu, aflat la studii în Viena. Acesta îi va transmite

¹⁵ Mihai Eminescu, Opera politică, vol. XIII, Editura Academiei RSR, București, 1985-1989

¹⁶ Articolul „Din Basarabia”, în State Dragomir, Dramaturgie și publicistică, Editura Labirint, Chișinău, 2014

¹⁷ Ana Conta-Kernbach, Biografia lui Basile Conta, Iași, 1916

următoarea apreciere: „Mi-ai trimis, domnule Conta, un prieten sincer ca să mă iau în ceasuri lungi și plictisitoare. A fost o revelație pentru mine Cântecule basarabene. Multe dintre ele seamănă cu cele din Moldova de Sus. Ah! cum aș dori să văd această parte înstrăinată...”.

Vasile Conta va reveni pentru ultima oară la Cahul în august 1872, după ce își susținuse teza de doctor în drept la Bruxelles: „Era într-o seară de vară. Căldura copleșitoare și așteptarea neliniștită le mai trăia încă. Tata, care se dusesse la Iași să îl aducă, se coborî cel dintâi din trăsură, adresându-se către noi:

- Iată-l, vi l-am adus.

Nalt, slab, ras cu totul, cu părul blond, puțin buclat, și în toată făptura lui ceva așa de străin și așa de altfel decât la ceilalți oameni! Deși boala se manifestase de un an aproape, dânsul era vesel; cânta ori fluiera și era vorbăreț și bun cu noi, copiii, și bun cu toată lumea”¹⁸.

Din 1873 Vasile Conta frecventează ședințele „Junimii”, devenind în scurtă vreme unul dintre membrii de vază ai societății. Aici susține o serie de „prelecțiuni populare”, între care cele intitulate „Materialismul”, „Fetișismul”, „Starea economică” etc., sunt apreciate de marii oameni de cultură, printre care și Mihai Eminescu, pe atunci redactor al „Curierului de Iași”. Totodată, în revista „Convorbiri literare” își publică primele sale lucrări filosofice: „Teoria fatalismului” (1875-1876); „Teoria undulațiunii universale” (1876-1877); „Originea speciilor” (1879); „Încercări de metafizică” (1879).

Vasile Conta a fost un mare iubitor și apărător al Basarabiei. Când, după războiul din 1877, rușii și-au manifestat intenția de a răpi din nou cele trei județe din sudul Basarabiei, a început să scrie articole de presă în apărarea acesteia: „Basarabia”, „Chestia Orientului” și „Viitorul României pregătit de domnii Brătianu și Kogălniceanu”. Articolele au fost preluate de toate ziarele românești ale vremii, toate trei, dar mai ales ultimul, având un mare ecou. Ca urmare, Vasile Conta, pe atunci profesor universitar și filozof consacrat, a ajuns personalitatea zilei, prin aceste materiale demonstrându-și încă o dată, în mod public, dragostea și atașamentul pentru Basarabia.

¹⁸ Ana Conta-Kernbach, Op. cit.